

Komentarji Društva Asociacija na predlog Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o samozaposlenih v kulturi

Ljubljana, 28. november 2016

Uvodna pojasnila

Spoštovani,

V nadaljevanju vam pošiljamo pripombe, predloge in komentarje Društva Asociacija k predlaganim spremembam Uredbe o samozaposlenih. Skladno z našim spremnim pismom vztrajamo na predlogu, da Prilogi I in II ter pripadajoče člene v celoti umaknete. Upamo, da bodo naši komentarji na obe priloge služili za izhodišče javne razprave v bodoče, preko katere se nadejamo skupnih rešitev glede kriterijev in seznama poklicev samozaposlenih. Seznam komentarjev je rezultat široke (česarvno zaradi kratkega roka razprave kratkotrajne) javne razprave s samozaposlenimi, stroko, stanovskimi društvi, nevladnimi organizacijami, javnimi zavodi in zainteresirano javnostjo v kulturi.

Naše ključno sporočilo ostaja, da morajo biti kriteriji in posledični prag za pridobitev pravice do plačila prispevkov za socialno varnost usklajeni s stanjem na terenu in odražati infrastrukturne pogoje, v katerih samozaposleni delujejo. Prav tako nasprotujemo predlaganemu črtanju poklicev, saj menimo, da so za uravnotežen razvoj kulture nujni, in da v luči nove stalne komisije za samozaposlene, ki sestoji iz vseh področij argument, da nobena komisija poklica ni prepoznala, enostavno ne zdrži. Prav tako posredujemo predloge nekaterih novih poklicev in pozivamo k široki razpravi o tem, kateri poklici na terenu obstajajo in so ključni za razvoj umetnosti, a jih uredba ne prepozna.

Komentarji in predlogi

K 3. členu

Predlog in obrazložitev:

Čeprav se zavedamo, da gre za določila novega ZUJIK-a in jih z Uredbo torej ni mogoče spreminjati, želimo ponovno izkoristiti priložnost, da opozorimo na neenakopravno obravnavo samozaposlenih, ki so delovali v nevladnih organizacijah v kulturi. Za pridobitev pravice do plačila prispevkov za socialno zavarovanje do izpolnitve pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine namreč v sklopu 20 let trajanja pravice do plačila prispevkov iz državnega proračuna štejejo tudi leta morebitne zaposlitve – a le v javnih zavodih, ne pa tudi v nevladnem sektorju, čeprav gre večinoma za delovanje v sklopu javnega financiranja. Menimo, da gre za nestimulativni ukrep za zaposlovanje v nevladnem sektorju in upamo, da bo ob prvi priložnosti ustrezno popravljeno.

K 7. členu

7. člen se spremeni tako, da se umakne predlog spremembe Priloge I in Priloge II.

Obrazložitev:

Glede na veliko razburjenje javnosti, neproporcionalen dvig kriterijev glede na podaljšanje obsega obdobja podaljševanja pravice do plačila prispevkov za socialno varnost, obsega, ki pri posameznih poklicih (kot podrobneje razlagamo v nadaljevanju) ne odražajo stanja na terenu (odsotnost nagrad, sredstev, način ustvarjanja itn.) ter brisanje poklicev brez strokovne argumentacije ter neupoštevanje nekaterih poklicev, za katere si stroka že vrsto let prizadeva za njihovo uvrstitev v seznam poklicev, predlagamo začasen umik Priloge I in Priloge II, da se

na to temo omogoči kvalitetna in javna strokovna razprava. Podrobnejšo argumentacijo za umik členov podajamo v nadaljevanju pri posamezni prilogi in poklicih ter kriterijih.

K 8. členu

8. člen se spremeni tako, da se skladno s predlogom umika 7. člena umakne tudi predlog 4. odstavka.

Obrazložitev:

Gre za tehnično uskladitev z umikom spremenjenih prilog I in II iz 7. člena. Če se prilog, oziroma seznama poklicev ne spreminja, ni potrebe po četrtem odstavku oziroma uveljavitvi spremenjenih poklicev v treh mesecih od sprejetja uredbe.

K 9. členu

9. člen se umakne.

Obrazložitev:

Gre za tehnično uskladitev z umikom spremenjenih prilog I in II iz 7. člena. Če se prilog, oziroma seznama poklicev ne spreminja, ni potrebe po devetem členu.

K Prilogi I (Specializirani poklici na področju kulture in kriteriji izjemnega kulturnega prispevka za pridobitev pravice do plačila prispevkov za socialno varnost):

K vrednotenju kriterijev (velja tudi za Prilogo II):

Opozarjamo, da uredba ne ponuja strokovne razlage za spremembo razmerja med obsegom in kakovostjo od starega sistema 20-80 v novega 30-70. Prav tako ni obrazložena uvedba dodatnega pogoja, da je potrebno za prag za izpolnitev pogoja izjemnosti doseči vseh 30 točk za obseg in najmanj 50 odstotkov možnih točk za vsak posamezni kriterij kakovosti. Ob hkratnem dvigu praga za doseganje pogoja izjemnosti iz zdajšnjih 71 na 81 točk menimo, da to pomeni administrativni izbris samozaposlenih, saj tovrstnih pogojev v večini poklicev enostavno ne bo več mogoče dosegati, navkljub povečanju obdobja dokazovanja iz treh na pet let.

O posameznih primerih več govorimo v nadaljevanju, a dejstvo je, da imajo posamezni poklici svoje zakonitosti (najbolj plodoviti filmski režiserji denimo ustvarijo en celovečerni film na približno sedem let) ter so pogojeni z objektivnimi okoliščinami (produkcija celovečernih animiranih filmov je denimo tako draga, da je bil v Sloveniji izdelan le eden in to pred 20 leti, a celovečerni animirani film se pojavlja kot potencialen kriterij obsega). A tu ne gre le za pomanjkanje sredstev, temveč tudi za pomanjkanje prostora za medijske kritike (kar ministrstvo navsezadnje s to uredbo in premikom kritika/recenzenta med deficitarne poklice tudi samo prepozna), pomanjkanje strokovnih nagrad (na številnih področjih jih ni ali pa jih ustvarjalci lahko dobijo le enkrat v življenju), pomanjkanje strokovnega tiska za objavo (denimo ena strokovna fotografska revija v Sloveniji, ki izhaja enkrat do dvakrat letno), pomanjkanje (cenovno dostopnih in primerno opremljenih) uprizoritvenih prostorov, vse manj sredstev za

post-produkcije, zmanjševanje sredstev za izdajanje knjig in posledično negotove založniške razmere, itn.

Zaradi vseh teh okoliščin, ki jih v nadaljevanju pri posameznih poklicih podrobno opisujemo, sklepamo, da razlaga, da je plačilo prispevka namenjeno zgolj tistim, katerih delo predstavlja izjemen kulturni prispevek, neprimerna. Tudi najboljši ustvarjalci pod neobstoječimi pogoji svoje odličnosti ne morejo izkazovati.

Pri tem je potrebno omeniti tudi to, da je status s tovrstnim dvigom postal praktično nedosegljiv tistim, ki se nanj prijavljajo prvič, saj mladi prihajajo iz študijskih programov, ki niso usklajeni z novimi določili uredbe. Zato bo ta poteza vodila do še večje prekarizacije mladih ter jih silila k opuščanju poklica, nekaterim zvrstem kulture pa tako dolgoročno zadala izjemno velik udarec.

Zato menimo, da je potrebno tako prag kot posamezne kriterije ter razmerje in upoštevanje obsega in kakovosti še enkrat temeljito premisliti in k rešitvi pristopiti celostno z mislijo na realne pogoje, v katerih delujejo samozaposleni in samozaposleni v kulturi v Sloveniji.

Uredba mora ob tem nujno urediti tudi vprašanje interdisciplinarnosti in prijavljanja ter izpolnjevanja pogojev za plačilo prispevkov na več različnih področjih oziroma poklicih. Sodobna umetnost nenehno preči področja in le redki ustvarjalci ustrezajo čisti formi enega poklica. Zato pogosto prihaja do tega, da imajo prijavljenih več, kar ne bi bila težava, če ne bi rabili za plačilo prispevka doseči vse točke na vseh poklicih (oziroma vsaj na enem v celoti). Tu gre za temeljno nasprotje: če nekdo deluje na dveh ali več področjih je jasno, da na vsakem deluje polovično, ne pa sto odstotno. V kombinaciji dosega razvojne in ustvarjalne preboje in odličnost, a zaradi birokratske ovire ni upravičen do plačila prispevkov. Zato je potrebno nujno urediti primere, kjer ustvarjalci hkrati delujejo na več različnih področjih in določiti denimo matično ter ustrezno razmerje točk, ki jih morajo doseči med posamezni poklici (do skupnega seštevka sto točk).

K poklicu Avtor radijskih oddaj

Menimo, da je opredelitev minimalnega obsega dela na petletni ravni pri poklicu avtor radijskih oddaj nejasna. Formulacija: »najmanj 10 objavljenih avtorskih radijskih oddaj (sklenjeno avtorsko delo), med temi lahko sklenjeni ciklusi oddaj« ne pojasnjuje, ali se sklenjeni ciklusi oddaj štejejo kot ena sama oddaja oziroma se vsaka oddaja v ciklusu šteje posamično. Hkrati ni povsem jasno, kako uredba definira posamično oddajo, torej sklenjeno avtorsko delo, in kako cikel oddaj. Na podlagi predlagane opredelitve si je denimo nemogoče odgovoriti na vprašanje, ali je avtor glasbene radijske oddaje XX, ki je bila v petletnem obdobju objavljena 14-krat, med katerimi je bilo pet oddaj strnjenih v cikel, ki se je osredotočil na specifičen glasbeni žanr, dosegel minimalni obseg za poklic. Predlagamo natančnejšo opredelitev minimalnega obsega.

K poklicu Avtor stripov

MK med kriteriji po novem za avtorje stripov upošteva »uprizoritve dram doma in v tujini na referenčnih odrih in prizoriščih« in »referenčnost gledališča, v katerem so dela uprizorjena.« Verjamemo, da gre zgolj za tiskarsko napako, saj strip z dramo in gledališčem nima nobenega stika. Morda bi še razumeli prenos iz stripa na (animirani) film, a praks prenosa na gledališke odre ne poznamo. Predlagamo, da se kriterij umakne, saj ni realen oziroma z referencami avtorjev stripa nima nikakršne veze.

Prav tako je potrebno pri tem poklicu premisliti o kriteriju odziva strokovne javnosti in priporočil (ki jih zaradi jezikovno majhnega prostora praktično ni) ter nagrad (ki jih uredba predvideva kot kriterij, a jih pri nas ni, v tujini pa jih je praktično nemogoče dobiti zaradi omejitve pri jeziku). Glede na to, da stripov za odrasle v Sloveniji objavlja zgolj en zbornik, ki izide dvakrat letno in ena tedenska revija, je pogoj objavljanja v specializiranih revijah in medijih izjemno težko dosegljiva.

K poklicu Oblikovalec svetlobe:

MK predlaga, da pod ta poklic po novem spada tudi mešalec slike. Opozoriti želimo, da gre pri tem poklicu lahko tako za montažersko kot VJ dejavnost. V obeh primerih z oblikovanjem svetlobe nimata resnične zveze, saj gre za jasno samostojni poklic. Gre za popolnoma drugačno vrsto dela, saj mešalec slike oblikuje video sliko z mešanjem različnih slikovnih virov običajno na mešalni mizi, v katero dobi vire iz več kamer, snemalnikov, serverjev in drugih slikovnih virov.

Predlagamo, da mešalec slike ostane samostojen poklic.

Oblikovalec svetlobe bi se moral razširiti tudi na področje arhitekture. Oblikovalci svetlobe namreč oblikujejo tudi osvetlitev pročelij hiš in notranjih prostorov.

K poklicu Producent

MK je brez razlage predlagalo zoženje poklica na zgolj uprizoritveno, glasbeno in avdiovizualno produkcijo, iz opisa pa je izpadel intermedijski producent. Gre za nedopusten poseg, saj tako v tej zvrsti ostanejo zgolj poklic kustosa in kuratorja, ki pa ne ustreza delu producenta, ki je za izpeljavo projektov (ki jih MK nenazadnje zahteva od intermedijskih ustvarjalcev) nujen. Ob tem ne smemo pozabiti na definicije področij umetnosti iz krovnega zakona v Kulturi ZUJIK-a (4. člen) in Nacionalnega programa za kulturo, kjer je intermedija prepoznana kot pomembno področje kulturnih dejavnosti. Če uredba to področje pri poklicu producenta prezre gre po našem mnenju za neskladje z vsemi krovnimi in strateškimi dokumenti na področju kulture v Sloveniji.

Prav tako je potrebno premisliti razmerje med kriteriji za producenta in kuratorja. Nekateri namreč ne pišejo tekstov v strokovno literaturo (ker je njihovo delo bolj na producerskem področju), temveč za razstave prispevajo le napovedi. V realnosti pa se oba poklica pogosto tudi prepletata, zato je samozaposlenim zgolj na enem težko doseči kriterije, saj je nekaj pogojev izpolnjenih za en in nekaj za drug poklic.

Predlagamo, da se poklic intermedijskega producenta ohrani.

Pri producentu na področju glasbe opozarjamo, da predlog uredbe govori zgolj o izvedbah v javnih zavodih ali NVO. Zaradi produciranja dogodkov na različnih javnih površinah predlagamo spremembo v »izvedenih na javnih površinah oziroma referenčnih prizoriščih, v javnih zavodih ali v organizaciji NVO na področju kulture.«

Predlagamo, da se v Predlogu v zvezi s poklicem producent za AV natančneje določi delo poklica (izvršna produkcija, asistenca produkcije, vodja projekta, organizacija, ...) na podoben način, kot je to v Predlogu urejeno za poklic producenta za uprizoritvene umetnosti. Nedvoumno mora biti zapisano, da tudi te produkcijske naloge pri točkovanju štejejo. Producentne naloge, ki jih opravljajo tisti, ki niso glavni producenti, so ravno za mlade večinoma vstopna postaja v poklic producenta.

K poklicu Fotograf

Prav tako je kriterij obsega »najmanj 6 selekcioniranih nacionalnih in/ali mednarodnih razstav v referenčnih galerijah ali v okviru referenčnih dogodkov.« Zaradi resnega pomanjkanja kuratorjev in umetnostnih zgodovinarjev z specializacijo v fotografiji v Sloveniji v praksi kuratorji sodobne umetnosti fotografe v retrospektivah le redko prepoznajo (v pregledu desetletnega delovanja sodobne umetnosti so bili razstavljeni le trije), ali pa vanje uvrščajo preminule oziroma ne več delujoče umetnike, ki so že prestopili v polje komercialnega delovanja za naročnike.

Skrajno problematična je zahteva po objavi 3 knjig/monografij oziroma 20 objavah v specializiranih revijah v petih letih delovanja. Ta zahteva postavlja fotografe v diskriminatoren položaj v primerjavi z ostalimi samostojnimi kulturnimi delavci, saj odvzema možnost pridobitve in/ali podaljšanja statusa samostojnih kulturnih delavcev praktično vsem fotografom v Sloveniji. Zahteva po 3 izdanih monografijah in 20 objavah v specializiranih revijah je za veliko večino fotografov, tudi tistih z bleščečo mednarodno kariero, praktično nedosegljiva, saj v Sloveniji za kaj takšnega ni vzpostavljena niti osnovna infrastruktura. V slovenskem prostoru večje založbe že dolga leta ne izdajajo knjig s področja avtorske fotografije. V zadnjem času sicer delujejo nekatere manjše založbe, ki so specializirane v področje fotoknjig, vendar so prepuščene neusmiljenemu trgu, saj Javna agencija za knjigo deklarativno ne podpira izdajanja knjig umetnika in s tem (avtorskih) fotoknjig. Produkcija fotoknjig je zato v Sloveniji temu primerno nizka.

Prav tako v Sloveniji deluje le ena specializirana revija za fotografijo, to je Revija Fotografija, ki dvakrat letno izda dvojno številko in enkrat letno posebno številko s teoretskimi članki. To pomeni, da četudi bi bil posamezni fotograf v petih letih objavljen v prav vsaki redni številki omenjene revije, ne bi zbral dovolj točk za pridobitev/podaljšanje statusa samozaposlenega v kulturi.

Kar se tiče mednarodnega prizorišča, kjer se številni slovenski fotografi uspešno udeležujejo in redno pojavljajo, je situacija dokaj podobna. Založniki izdajajo predvsem monografije, ki so tržno zanimive (kjer je avtorska fotografija običajno deprivilegirana), ter fotoknjige oziroma knjige umetnika, za katere lahko pridobijo javna sredstva; to pa so zlasti knjige (njim) domačih

avtorjev. Na drugi strani so tiskane revije precej maloštevilne, hkrati pa izhajajo dokaj redko (dvakrat do štirikrat letno), zato je tudi za izjemno dejavnega in uspešnega fotografa praktično nemogoče zbrati tako veliko število objav.

Poleg tega bi radi opozorili tudi na nagrade kot kriterij kakovosti. V Sloveniji namreč ne obstaja nagrada za fotografijo, odkar je bila ukinjena Emzinova *Fotografijo leta*. Poleg tega Prešernove nagrade ni prejel še noben fotograf, zadnji fotograf pa je nagrado Prešernovega sklada prejel leta 1984. To je moč razumeti predvsem kot nenaklonjenost fotografiji kot umetniškem mediju. Edini nagradi za fotografe, ki ju Slovenija premore, sta Slovenian Press Photo ter Nagrada društva novinarjev Slovenije. Vendar se tudi tu skriva nadaljnji paradoks.

Sledeč novi uredbi bo status fotografa priznan zgolj „fotografom s področja umetniške fotografije“, ki je v preteklih tridesetih letih izjemno spolzka, problematična in nesmiselna označba, zato predlagamo, da se ta del iz uredbe briše. Njen namen (opredelitev, kateri fotografi se lahko prijavijo oz. nadejajo statusa) je namreč podan že pri točki „minimalni obseg na petletni ravni“. Težavo predstavlja tudi dejstvo, da se v stroki izraz „umetniška fotografija“ med drugim uporablja za izjemno ozko plat fotografske produkcije (angleška ustreznica je „fine art photography“) in da je bolj ustrezna označba „avtorska fotografija“.

Pod definicijo „avtorska fotografija“ se namreč skrivajo najrazličnejši fotografski žanri kot so dokumentarna, modna ali reporterska fotografija. Številni fotografi namreč delujejo kot fotoreporterji in za svojo platformo objavljanja uporabljajo množične medije. V tem segmentu bi želeli potegniti paralelo z oblikovalci in arhitekti, ki prav tako delujejo v različnih kreativnih industrijah, vendar imajo pravico do statusa samozaposlenih v kulturi. Na drugi strani se lahko nesmisel te označbe preveri tako, da podobno skovanko pristavimo zraven členu, ki se nanaša na slikarje – „slikar s področja umetniškega slikarstva“.

Podanim predlogom sprememb uredbe o samozaposlenih, ki ga je predlagalo Ministrstvo za kulturo, zatorej spodaj podpisana strokovna javnost ostro nasprotuje. Ta namreč zavestno ogroža delovanje in razvoj fotografije in fotografov v Sloveniji. Ker je fotografija trenutno eden najbolj uporabljenih in priljubljenih medijev vizualnega izražanja, ki je v preteklih 25 letih enakopraven ostalim vizualnim medijem (vsaj v mednarodnem prostoru) v muzejih in galerijah, je uvedba takšnih zahtev v novo uredbo po našem mnenju nedopustna in diskriminatorna. Pri drugih področjih vizualnega ustvarjanja (npr. likovni umetnosti) takšne zahteve namreč nismo zasledili.

K poklicu Oblikovalec zvoka

Pri poklicu oblikovalec zvoka je med pogoji prisotno reduciranje nabora avdiovizualnih del, ki štejejo kot referenčna, in sicer se upoštevajo zgolj še: »celovečerni filmi, srednjemetražni filmi različnih žanrov, televizijske nadaljevanke (štejejo kot celota) in kratkometražni filmi (1 celovečerni film velja za 2 kratkometražna filma)«. Menimo, da je tovrstno zamejevanje neustrezno oziroma bi bilo poleg navedenih v ustreznem številu potrebno še naprej vključevati izvirne televizijske, po novem pa tudi izvirne radijske oddaje. Oblikovanje zvočne podobe za izvirne televizijske in radijske oddaje, kot so radijske igre, televizijski in radijski živi nastopi glasbenih zasedb ter druge avtorske oddaje, ki se izvajajo tako v snemalnih studijih kot v živo, so po svoji zahtevnosti, zahtevanem strokovnem znanju in obsegu pogosto povsem

primerljive s studijskim snemanjem nosilcev zvoka, ozvočevanjem živih nastopov zasedb ali oblikovanjem zvoka za kratkometražne, srednjemetražne ter včasih celo celovečerne filme. Uredba bi po našem mnenju to morala prepoznati ter jih v ustreznem obsegu vključevati v referenčen nabor avdiovizualnih del.

K poklicu Galerist

Problem se kaže pri monografskih študijskih razstavah. Za študijsko razstavo moraš izdati katalog po definiciji, a se tega v NVO ne počne, ker za to ni predvidenih razpisnih sredstev. Pogojevanje statusa z medijskimi objavami ni smiselno zaradi pomanjkanja medijskega prostora za kulturo, še posebej če se želi razstavljati mlade avtorje, ki pritegnejo manj medijske pozornosti.

Za galeriste ni nagrad zato je to nesmiseln kriterij. Kriterij o referenčnosti pojavljanja dela na razstavah je prav tako nesmiseln, saj se na razstavah ne pojavlja galerist, temveč umetnik. Enako velja za uvrstitve v zbirke. Predlagamo umik vseh treh kriterijev.

K poklicu Kritik/recenzent

Pri poklicu kritik/recenzent je med pogoji prisotno reduciranje števila medijev, ki štejejo kot medij objave, in sicer se osredotoča zgolj še na knjižne in revijalne objave ter digitalne izdaje: »najmanj 50 strokovnih ocen v obsegu vsaj 2000 znakov vsaka ali najmanj 10 daljših kritičnih ocen v skupnem obsegu vsaj 60.000 znakov, objavljenih v referenčnih knjižnih in revijalnih tiskanih ali digitalnih izdajah«. Menimo, da je tovrstno omejevanje medija objave neustrezno oziroma, da bi bilo poleg navedenih potrebno vključiti še elektronske medije, radio in televizijo. Podobna omejitev je prisotna tudi v kriteriju: »izkazana strokovnost delovnih referenc in referenčnost izdajatelja tiskanih ali digitalnih medijev«. Tudi pri tem kriteriju predlagamo razširitev mesta objave na radio, televizijo in elektronske medije. V času, ko se prostor za kritiške in recenzentske objave drastično oža, je ta poteza nujna, pa tudi sicer bi uredba kot referenčne morala enakovredno upoštevati tudi strokovne objave kritikov in recenzentov v elektronskih medijih, na radiu in televiziji. Kljub pretežno informativni naravi programa omenjenih medijev namreč tudi ti redno (in že tradicionalno) odmerjajo mesto kritiki, njihov domet pa je vsaj primerljiv, če ne večji kot tisti referenčnih knjižnih in revijalnih tiskanih ali digitalnih izdaj.

K poklicu Kurator

Potreben je razmislek v smeri nižanja obveznosti objavljanja besedil, saj nekateri kuratorji tega ne počnejo kot svoje primarne dejavnosti.

K poklicu Intermedijski umetnik

10 novih projektov in 20 postprodukcij je glede na razmere na terenu veliko povečanje, ki glede na omejena sredstva ni realno (dve novi produkciji na leto). Prav tako pogoj ni sorazmeren s poklici, kot so kiparji, slikarji itn., ki imajo pogoj šestih razstav. Realnejši pogoj za intermedijskega ustvarjalca je pet novih in deset postprodukcij.

K poklicu Režiser

Specifično želimo opozoriti na področje animiranega filma. Avdiovizualna dela so si med seboj zelo različna, zato je težko opredeliti količino za vse enako. Zgolj primerjava: za 3 minutni stop animacija film se potrebuje samo za snemanje 30 snemalnih dni. V toliko dneh se povprečno pri nas posname celovečerni igrani film.

Produksijski cikel animiranega filma (velja tako za kratke kot daljše forme), torej od razvoja ideje do uspešno realiziranega filma, primerneza za kinematografsko ali televizijsko predvajanje, v povprečju traja okoli 5 let. Delež filmov, pri katerih je zaključena razvojna faza projekta, pa nikdar ne preide v fazo produkcije, je precejšen, zaradi različnih razlogov, najpogosteje povezanih z zahtevnostjo pridobivanja zadostnih finančnih sredstev. V mednarodnih krogih producentov se ocenjuje, da so potrebni približno trije projekti v razvoju, da se realizira en animirani film.

Novi kriteriji onemogočajo oz. otežujejo mladim in diplomantom začetek poklicne poti. Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo v 82. členu navaja posebne kriterije za prvi vpis v razvid za diplomante v roku dveh let po končanem študiju. Niti omenjeni zakon, niti Uredba o samozaposlenih v kulturi niti obravnavani Predlog pa ne določajo nižjih kriterijev za diplomante pri ugotavljanju izjemnosti, ki je pogoj za pridobitev pravice do plačila prispevkov za socialno varnost. To pomeni, da so za podelitev pravice do plačila prispevkov za socialno varnost diplomanti takoj po koncu študija obravnavani pod enakimi pogoji kot že uveljavljeni avtorji. Novi pogoji za pridobitev pravice do plačila prispevkov za socialno varnost bodo v realnosti zanje še toliko bolj nedosegljivi kot za samozaposlene, ki to pravico že imajo.

Študentje za kratki animirani magistrski film porabijo v povprečju 2 leti ali več. Še vedno pa jim ob koncu študija manjkajo 3 javno prikazana avdio-vizualna dela za obseg, ki ga je po Predlogu obvezno potrebno izpolnjevati za prag izjemnosti. Tudi če študent animiranega filma ob koncu študija nekako uspe zbrati 4 filme nezahtevne produkcije, pa se bo zalomilo pri doseganju kriterijev za kakovost.

Režiser, ki deluje na področju lutkovnega animiranega filma, v najugodnejših pogojih lahko posname 1 film v 3 letih. Gre za proces, ki zahteva 1 letno predprodukcijo, nato sledi prijavljanje na domače in tuje razpise. Če film uspe na razpisih, do začetka produkcije preteče 1 leto in pol. Za realizacijo filma pa sta potrebni še dodatni 2 leti. To pomeni, da lahko režiser lutkovnega animiranega filma ob zelo ugodnih pogojih v 5 letih realizira en kratki animirani film in enega pripravi za produkcijo.

Za potrebe kvalitetne kulture je potrebno več časa, kot ga odmerja obravnavani Predlog. Hkrati pa so si avdio-vizualna dela zelo različna in je težko opredeliti, koliko časa poteka delo. Na primer, za 3 minutni stop animacija film potrebujemo samo za snemanje 30 snemalnih dni. V toliko dneh se povprečno v Sloveniji posname celovečerni igrani film (seveda je na igranem filmu neprimerljivo večja ekipa na samem snemanju).

Vsak končan film potrebuje še eno leto za promocijo. Še tako dober film bo izgubljen v množici ostalih filmov, če ne bo velikega angažmaja njegovih avtorjev na promociji.

Osredotočimo se tudi na igrani film. Že do sedaj veljavna uredba za režiserje na AV področju zahteva občutno previsoke kriterije, ki so v popolnem neskladju s slovenskim produkcijskim okoljem in razmerami. V celotni zgodovini slovenskega filma ni režiserja, ki bi vsaka tri leta posnel celovečerni film! Podaljšanje cikla na 5 let skupaj s povečanjem obsega za 100% (iz 2 kratkih, oz. 1 celovečernega na 4 kratke, oz. 2 celovečerna filma) pa to neskladje še poveča. Slovensko produkcijsko okolje je izrazito slabo financirano in podvrženo nesorazmernim proračunskim rezom – filmarji so pred nekaj leti izgubili polovico proračunskih sredstev; prav tako smo pred nedavnim zaradi političnih posegov izgubili celo leto filmske produkcije. Tudi v relativno stabilnih pogojih je sredstev za produkcijo premalo, da bi lahko avtorji vsakih pet let ustvarili najmanj štiri (!) vrhunska dela. Hkrati bi bili 2 leti in pol (kolikor ima režiser po novem na voljo za celovečerni film, ki mora biti tudi vrhunski dosežek) še v razmeroma dobrih produkcijskih pogojih prekratko obdobje za ustvarjalce animiranih filmov, zahtevnih dokumentarnih filmov in celovečernih igranih filmov, kjer je avtor hkrati režiser in scenarist.

Nov predlog uredbe med drugim onemogoča izpolnjevanje kriterijev diplomantom umetniških akademij. Diplomant režije I. bolonjske stopnje v študijskem procesu ustvari 2 kratkometražna filma, diplomant II. bolonjske stopnje pa 3, kar je tudi v primeru, da je po koncu študija dobitnik študijske Prešernove nagrade ali pomembnih mednarodnih nagrad, premalo, da bi izpolnjeval kriterije. Ker za mlade avtorje, ki se šele začinjajo profesionalno uveljavljati, nezmožnost pridobitve pravice do prispevkov velikokrat lahko pomeni, da v poklicu ne bodo mogli ostati, menimo, da je nov predlog uredbe izrazito škodljiv za obetavno generacijo filmarjev, ki prihaja. Predlagamo naslednji obseg: 2 AV deli v obdobju 5 let, pri čemer 1 celovečerni film šteje za 2 kratkometražna filma.

Hkrati predlagamo, da za igrana in dokumentarna AV dela 1 AV delo pomeni 1 sezona nadaljevanke/serije, za animirana AV dela pa pomeni 1 AV delo 1 epizoda nadaljevanke/serije.

K poklicu Filmski animator

Kot stroka se sprašujemo, kaj pomeni v predlogu navedena skovanka »avtor zasnove animiranega filma«, ki po novem opisuje poklic filmski animator. V strokovni terminologiji se v zvezi z animiranim filmom uporablja izraz avtor likovne zasnove animiranega filma. Na koncu Predloga dodana obrazložitev poklica filmski animator s skovanko »avtor zasnove animiranega filma« poklica ne obrazloži, ampak ga samo dodatno zaplete s popolnoma nestrokovno definicijo.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo navaja, da vlada z uredbo določi specializirane poklice. Pričakujemo, da se specializirane poklice določi na nedvoumen način. V Predlogu naj se določi posamezne poklice na način, da se jih definira in ne zgolj samo našteje, kar naj se opravi s posvetovanjem stroke za posamezne poklice. Na področju animiranega filma ni jasno, kaj v Predlogu predstavlja poklic filmski animator. Poudariti je potrebno, da filmski animator nikakor ni isti poklic kot avtor likovne zasnove animiranega filma. Gre za dva različna poklica.

Filmski animator ni režiser animiranega filma, niti ni avtor likovne zasnove filma. Filmski animator je specializiran poklic, ki je nujno potreben pri produkciji animiranega filma. Filmski animator je tisti, ki ustvarja veliko število statičnih sličic, t.i. faz, ki predvajane druga za drugo ustvarijo iluzijo gibanja. Ustvarja lahko v različnih tehnikah, od klasične risane animacije, lutkovne animacije, 2D ali 3D računalniške animacije, itd. Na primer, pri lutkovni animaciji filmski animator ustvari gibanje tako, da fazo za fazo premika lutko, pri čemer se vsak premik fotografira. Pri risani animaciji (digitalni ali klasični) filmski animator nariše vsako fazo premika. Pri animaciji kolaža tako kot pri lutka animaciji filmski animator premika fazo za fazo posamezne elemente, pri čemer se vsako fazo fotografira.

V obravnavanem Predlogu je potrebno zmanjšati obseg dela za poklice filmski animator, režiser in producent, saj je takšen obseg zanje nerealen. V Sloveniji se od leta 1998 (kmalu bosta minili 2 desetletji!), ko je bil končan prvi slovenski celovečerni animirani film *Socializacija bika!*, ni ustvarilo nobenega drugega celovečernega animiranega filma. Vsi ostali animirani filmi so kratki filmi, ki pa jih zaradi dolgotrajnosti in zahtevnosti izvedbe ter tudi slabega sofinanciranja avdiovizualnih del v Sloveniji ne nastane veliko.

Pri tem moramo opozoriti, da tudi posamezne epizode animirane serije v Sloveniji nastajajo na enak način kot kratki animirani filmi, saj javni razpisi za sofinanciranje AV produkcije ne omogočajo prijave cele animirane serije in je vsako epizodo potrebno prijaviti kot kratki animirani film. V praksi to pomeni, da animirane serije nastajajo v zelo dolgih obdobjih in jih je popolnoma neprimerno vzporejati s televizijskimi nadaljevalkami. Zato predlagamo, da se v obravnavanem Predlogu pri poklicih filmski animator, režiser in producent posamezne epizode animirane serije štejejo kot kratki film in ne, kot je sedaj napisano, da »serije štejejo kot celota«. V obstoječem stanju je nerealno šteti animirano serijo kot eno delo, saj ena zaključena animirana serija šteje najmanj 13 epizod. V Sloveniji smo nazadnje zaključeno animirano serijo dobili leta 2009 (*Bizgeci*, 20 enominutnih epizod). Za celotno produkcijo so avtorji porabili 5 let, in to z mednarodno koprodukcijo, z izjemno ugodnimi pogoji dela za naše okolje, ki se od takrat do danes še niso ponovili. Zgolj na osnovi slovenskih razpisov je animirana serija praktično vseživljenjski projekt.

Nagrade za animirane filme dobivajo le režiserji, tako da filmski animatorji praktično ne morejo dobiti nagrade za svoje delo, če niso hkrati tudi režiserji filma. Letos se je namreč prvič zgodilo, da se je podelilo nagrado Vesna za najboljšo animacijo, animatorjema Leonu Vidmarju in Jaki Krambergerju. Prej – nikoli.

V zvezi s kriteriji kakovosti dela filmskega animatorja, režiserja animiranih filmov in producenta animiranih filmov bi opozorili, da animiranih filmov strokovne kritike ali publicistične ocene ne obravnavajo. V najboljšem primeru gre za vtise v splošnih medijih, za reportaže o dogodkih in za intervjuje z režiserji. Skratka, režiser animiranega filma lahko nekoliko zadosti kriterijem medijske prepoznavnosti. Pri medijsko odmevnem projektu je filmski animator redkokdaj sploh omenjen z imenom in priimkom, saj je zaradi centralizirane vloge režiserja praktično vsa medijska pozornost usmerjena v režiserja. Na noben način pa v obstoječih pogojih zapostavljanja animiranega filma s strani filmske kritike nobeden od teh poklicev ne more

zbrati filmskih publicističnih ocen ali strokovnih kritik.

K poklicu Igralec (gledališki igralec, filmski igralec)

Glede na to, da se umetniško ustvarjanje igralca/ke zopet meri s številom ponovitev in ne z dejansko dodano vrednostjo umetniške kreacije, bi bilo dobro, da se število ponovitev predstav meri po različnih kriterijih (več (50), kadar gre za igranje v inštitucijah oz. ko gre za igranje v komercialnih gledališčih (v teh inštitucijah za ponovitve predstav skrbijo druge službe) in manj (30 ponovitev) – ko gre za igranje v off produkcijah. Samozaposleni so večkrat primorani (v lastni produkciji) sami izvajati svoje delo. K delu igralca/ke pa ne sodi marketing, trženje – torej je iz tega razvidno, da samozaposleni igralec/ka, ki zaradi različnih faktorjev (etika, vsebina, namen uprizoritev, avtorstvo – ne pozabimo, da so samozaposleni igralci večkrat tudi avtorji svojih kreacij itn.) ne sodeluje z inštitucijami oz. s profitnimi organizacijami, težko dosega enako število ponovitev kot njegovi stanovski kolegi znotraj organiziranih gledališč.

Pri takšnem pomanjkanju pravih gledaliških/filmskih kritikov, ki bi dejansko pisali kritike in ne opisov uprizorjanj/filmov (pri kritiki gre za natančne razčlenbe del na več segmentih), je težko pričakovati, da bo ob poplavi produkcij poskrbljeno tudi za samozaposlene, ki neodvisno opravljajo svojo dejavnost. Zaradi tega in ker ne razpolagajo z velikimi produkcijskimi sredstvi, težko ali pa sploh ne dobijo pozornosti v medijih. Gledališka »kritika« je tako rezervirana po večini le za inštitucije. Vseh nagrad je relativno malo. Samozaposleni igralci/ke so iz procesa nagrajevanja tako rekoč izključeni, saj za seboj nimajo zaledja, ki bi jih lahko k nagradam nominiralo.

Zato je potrebno premisliti, ali je kriterij nagrad in medijskih objav resnično primeren kriterij za podeljevanje pravic.

Potrebno je premisliti kriterij referenčnost producenta/projekta, pri/v katerem je samozaposleni sodeloval oz. sodeluje. Kadar samozaposleni igralec deluje zares samostojno – se pravi, kadar za seboj nima producenta oziroma produkcijske hiše, je igralec prisiljen, da je hkrati tudi producent, ki pa kot samozaposleni ne more zaposlovati tudi drugih. Tako se samozaposleni igralec/ka znajde v paradoksalni situaciji in v primeru, da ne sodeluje s produkcijskimi hišami, referenčnosti lastne produkcije ne more uveljavljati.

K poklicu Prevajalec v slovenski jezik in iz slovenskega jezika v tuj jezik

Zahtevani obseg dela se je na področju prevajalca povečal kar za šestkrat, z 10 filmov na 60, čeprav je obdobje le 1,66-krat daljše. Na letni ravni torej to pomeni približno 300-odstotno povečanje, ki tako kot zvišanje praga spet ni z ničimer utemeljeno.

Ne strinjamo se z dikcijo 'najmanj 5' objavljenih besedil, saj je za vrednotenje obsega veliko merodajnejše število prevedenih avtorskih pol. Če prevajalec v zahtevanem obdobju prevede daljše delo, lahko nominalno prevede več kot 50 AP za manj kot 5 samostojnih del. Zato predlagamo, da se to črta, ker po nepotreben zapleta razumevanje kvantitativnih kriterijev.

Prav tako obstaja velika diskrepanca med objavljenimi in prevedenimi deli, saj založbe po oddaji prevoda še več mesecev (lahko celo let) pripravljajo prevod za objavo. Ministrstvo bi moralo pri vrednotenju opusa upoštevati tudi 'nevidna' dela, se pravi prevode, ki so oddani v skladu s pogodbenimi obveznostmi, ki pa jih založbe objavijo z velikim zamikom.

Izraz 'izvirnost v vsebinskem ali medijskem pristopu' je za prevajalski poklic nesmiselna zahteva, saj prevajalec ni sam svoj piar ali umetniški vodja, temveč je pri vsebinski podobi svojega dela v veliki meri odvisen od naročnika (založbe, gledališča ...). Prav tako je odmevnost prevajalčevega dela v celoti odvisna od stikov z javnostjo, kakor jih vodijo omenjeni naročniki. Društvo slovenskih književnih prevajalcev predlaga, da se ta del črta, obenem naj se ohrani določilo o sodelovanju na strokovnih srečanjih, ki so navsezadnje eden od izkazov prevajalčevega pomena za razvoj stroke, in o referenčnosti medija.

K poklicu Oblikovalec

Novi pogoji in načini dela, ki presegajo tradicionalno delitev dela, vplivajo tudi na spremenjena razmerja v oblikovanju. Meje med ustvarjalci, proizvajalci, naročniki, distributerji, uporabniki itd. so tako vedno bolj zabrisane, zato je oblikovalska praksa začela presegati produkcijo, ki bi zajemala zgolj materialne aplikacije. Tako številni samozaposleni oblikovalci znotraj obstoječih ustvarjalnih poklicev ne najdejo kategorije za umestitev svojega delovanja.

Poklic oblikovalca po novem zajema industrijske oblikovalce, unikatne oblikovalce, oblikovalce vidnih sporočil, oblikovalce tekstilij in oblačil. Predlagamo razširitev v: Oblikovalec (industrijski oblikovalec, unikatni oblikovalec, oblikovalec vidnih sporočil, oblikovalec tekstilij in oblačil, storitveni oblikovalec, oblikovalec uporabniških izkušenj, spekulativni oblikovalec, sistemski oblikovalec, raziskovalec na področju oblikovanja, producent na področju oblikovanja, pedagog na področju oblikovanja).

Pri obsegu predlagamo ustrezno dopolnitev oziroma spremembo kriterijev: 6 mednarodnih in/ali nacionalnih razstav oz. javnih predstavitev v referenčnih galerijah in/ali muzejih ali v okviru referenčnih dogodkov *ali* organizacija in/ali izvedba najmanj 5 referenčnih projektov, ki vključujejo oblikovanje (unikatni ali industrijski izdelek, vizualna identiteta, storitev, fizična ali spletna platforma, dogodek ali kampanja, delavnica, uporabniški vmesnik, raziskovalno delo/inovacija, prostorska intervencija, oblikovalski proces/metoda ...) *ali* avtorstvo ali soavtorstvo pri snovanju 1 monografije ali 10 strokovnih besedil oz. raziskovalnih del (knjiga, kritika, članek, publikacija, poročilo, elaborat, separat, študijsko gradivo, učbenik, pobuda ...), ki pripomorejo k prepoznavanju in soustvarjanju področja oblikovanja, objavljenih v referenčnih medijih, javno dostopnih dokumentih ali pri referenčnih založnikih; (fizičnih ali spletnih, strokovnih ali občih).

Pri kakovosti predlagamo: Odzivi strokovne javnosti (odmevnost izvedbe/opravljenega dela - referenčne medijske objave, npr. publicistične ocene, strokovne kritike, delo znotraj izobraževalnih organizacij ...) ali priporočila stanovskih društev, stroke ali nagrade (državne nagrade na področju kulture; nagrade, ki jih podeljujejo stanovska društva; druge slovenske ali

mednarodne nagrade in priznanja) ali referenčnost pojavljanja samozaposlenega oz. njegovega dela (javno prepoznane spletne in fizične platforme, uspešnost na javnih razpisih, javno prepoznani doprinos k oblikovanju politik v javnem interesu, javno prepoznani dogodki in kampanije, oblikovalske rezidence, štipendije, razstave, uvrstitve del v galerijske ali muzejske zbirke, udeležba na referenčnih simpozijih, festivalih, natečajih, diskusijah, konferencah); izdelki, storitve in projekti, ki na inovativen način in v skladu z vzdržnostnim principom posegajo v naše življenjsko okolje, kulturno in naravno krajino in/ali poleg sodobnih principov upoštevajo tudi kulturno dediščino; aktualnost, prepoznavnost in pomembnost dela samozaposlenega v domačem in/ali mednarodnem prostoru (kvaliteta izvedbe oziroma opravljenega dela; izvirnost v pristopu in izvedbi in, pomen dela samozaposlenega za razvoj/ uveljavitvi poklica oz. področja)

Kot posledica hitrega razkroja klasične industrijske družbe, vzpona informacijske družbe ter upada produkcijske in kupne moči so se spremenile potrebe in možnosti za udejstvovanje na področju znotraj oblikovalskega poklica. V želji po iskanju ustvarjalnih načinov za soočanje s trenutnimi družbenimi, ekonomskimi in okoljskimi situacijami ter novih samo-vzdržnih oblik ustvarjalnega dela so se razvile številne prakse, ki presegajo postavke oblikovanja znotraj modernističnih parametrov industrijskih izdelkov ali oblikovanja vidnih sporočil.

Kot odsev novih okoliščin so se razvile raznolike oblikovalske spretnosti in kompetence. Številne težijo h kognitivizaciji in nematerialni produkciji (storitveno oblikovanje, oblikovalsko mišljenje, oblikovanje politik in strategij, oblikovanje in facilitacija procesov, raziskovanje) ter digitalizaciji poklica (interaktivno oblikovanje, oblikovanje uporabniških izkušenj (UX), oblikovanje interakcij). Pojavlja se tudi ponoven vzpon angažirane oblikovalske produkcije npr. (družbeno in okoljsko odzivno oblikovanje, oblikovanje za spremembe, participatorno oblikovanje, trajnostno oblikovanje ...), obujanje ročnih spretnosti in obrtniške tradicije (unikatno oblikovanje) ter polje oblikovalskih praks, ki so razpete med oblikovanjem in umetnostjo (npr. spekulativno oblikovanje, eksperimentalno oblikovanje ...).

Skok v vsakdan oblikovalskih skupnosti vsekakor kaže na omejene možnosti za prakticiranje (tovrstnega) oblikovanja, pomanjkljivo prepoznavanje doprinosov področja s strani odločevalcev in naročnikov, vse večjo prekarizacijo ustvarjalnega dela in pomanjkanje socialnih pravic ustvarjalcev/k. Kot posledica novih globalnih paradig na eni in prekarizacije kreativnih poklicev na drugi strani, so oblikovalci pogosto postavljeni v vlogo samo-organiziranih vsesplošnih kreativnih delavcev.

V proces oblikovanja so poleg oblikovalcev vse bolj pogosto vključeni tudi samozaposleni producenti/ke, kuratorji/ke, kritiki/čarke na področju oblikovanja, ki koordinirajo in podpirajo produkcijo ter razvoj oblikovalskega 'izdelka'. Produkcija se navadno izvaja v okviru krajšega ali dolgotrajnejšega projekta in zajema številne raznolike doprinose kot so - aktivacija nove skupnosti, inovacija, storitev, fizična ali spletna platforma, dogodek ali kampanija, metoda, delavnica, proces, uporabniški vmesnik, besedilo/kritika, unikatni ali industrijski izdelek, celostna grafična podoba, prostorska intervencija ...

Samo-organizirane oblike dela so tudi razlog, da vse več oblikovalcev/k posega po eni izmed formalnih oblik samozaposlitve, med katere sodi tudi status samozaposlenega v kulturi. Ta ustvarjalcem omogoča oblikovalcu vsaj minimalno stopnjo socialne varnosti.

Zaradi slabših pogojev za ekonomsko-vzdržno kreativno delo postajajo ustaljena razmerja med samostojnimi oblikovalci in kulturnimi institucijami vse bolj problematična. Kriteriji za ocenjevanje kakovosti, ki so vezani na razstavljanje znotraj institucij, udejstvovanje v stanovskih natečajih in tekmovanjih se pogosto kažejo predvsem kot prostovoljne investicije ustvarjalcev/k (npr. neplačane ali slabo plačane razstavnine, plačljivi natečaji in tekmovanja, financiranje produkcije dela in ne dela samega). Ker kriteriji niso enako dostopni vsem kulturnim delavcem/kam, kot obvezni pogoj za vzdrževanje statusa samozaposlenega v kulturi, dodatno poglobljajo vse bolj privilegirano naravo oblikovalske prakse. Po drugi strani oblikovalske produkcije tudi ni vedno smiselno vpenjati v kontekst galerije ali muzeja (v smislu klasične reprezentacije dela), saj finančni vložek za produkcijo razstave dostikrat vpliva na okrnjene možnosti produkcije dela samega. Zato predlagamo razširitev razumevanja oblikovalske produkcije v obliki projektnega dela, ki zajema širši spekter načinov prakticiranja oblikovanja.

K predlogu izbrisa poklica

K predlogu izbrisa poklica: Interdisciplinarni ustvarjalec sodobne umetnosti

Argumentacija MK, da nobena komisija tega poklica ne prepozna na svojem področju enostavno ne zdrži, saj je ministrstvo pred dobrim mesecem spremenilo svoj pravilnik o strokovnih komisijah, s katerim so ustanovili stalno komisijo za samozaposlene, ki je sestavljeno iz predstavnikov vseh področij, zato omenjenega strahu o neprepoznavanju in romanju vlog iz ene komisije na drugo ne more več biti. Seveda pa gre za posebno kategorijo, ki zahteva individualno obravnavo, ki pa bi se lahko dopolnila s pogojem da je interdisciplinarni ustvarjalec tisti, ki združuje najmanj dve področji.

Interdisciplinarni ustvarjalec je bil v uredbo dodan ob zadnji spremembi seznama poklicev leta 2012 z namenom, da zajame realno stanje na terenu, kjer se poklici med seboj prepletajo (denimo področje založništva, vizualnih umetnosti in intermedije, tovrstne primere pa bi lahko naštevati še dolgo), ustvarjalci pa v svojem delu horizontalno prečijo številna področja (in ne zgolj likovno, kar se je v praksi kasneje izkazalo za edino področje, ki ga komisije priznavajo pri interdisciplinarnem ustvarjalcu). Splošna značilnost sodobne umetnosti je brisanje meja in prehajanje med nekoč ostro zamejenimi področji delovanja. Sodobni vizualni, uprizoritveni umetniki, oblikovalci,... pri svojih projektih uporabljajo različna izrazna sredstva, metode in tehnologije in jih izbirajo glede na idejni koncept in intenco sporočila.

Če se ta poklic ukine, prostora za konceptualne umetnike (ki ne spadajo ne med slikarje, kiparje ali intermedijske umetnike), a predstavljajo enega ključnih sodobnih trendov umetnosti ter mednarodno prepoznavnost. Izziv torej ni v ukinitvi poklica, temveč njegovi razširitvi kot kulturnega poklica prihodnosti.

Ministrstvo z ukinitvijo poklica Interdisciplinarni ustvarjalec sodobnih umetnosti zanemarjajo specifične področja sodobne vizualne, uprizoritvene in oblikovalske stroke. Ob enem zanemarljivo dejstvo, da je vedno več študijskih programov usmerjenih v interdisciplinarne prakse in posledično poklice. Zanemarljivo dejstvo evropskih razpisov, ki podpirajo in razvijajo interdisciplinarno sodobno umetnost.

Pri tem je pomembno upoštevati tudi mlade ustvarjalce, (z novim znanjem praks in z znanjem iz tujine) ki bodo vedno znova in vedno večkrat trčili v problem klasifikacije in s tem izpolnjevanju pogojem za pridobitve enega ali več nazivov za uvrstitev v register ter pridobitve pravice do plačevanja prispevkov. Pri tem pa je zanemarljivo dejstvo o perspektivnosti in prednostih interdisciplinarnih praks, ki vedno znova razširjajo, bogatijo in odpirajo perspektive in načine delovanja družbe.

K predlogu izbrisa poklica: Napovedovalec (radijski, televizijski)

Ministrstvo za kulturo pozivamo k preklicu izbrisa poklica napovedovalec (radijski televizijski) ter k zagotovitvi komisije, ki bo poklic prepoznala na svojem področju. Odločno nasprotujemo odločitvi Ministrstva za kulturo, da poklic radijskega in televizijskega napovedovalca izbrši iz seznama specializiranih poklicev na področju kulture.

Obrazložitev, da nobena od komisij poklica ne prepozna na svojem področju, nas preseneča, hkrati pa menimo, da to dejstvo nikakor ni dovoljšen ter vsebinsko pretehtan povod za izničenje tako vidne in pomembne poklicne dejavnosti.

Zahtevamo, da Ministrstvo za kulturo, ki skrbi za izvajanje ZJRS, ZUJIK, Zmed ter v skladu z njimi oblikuje tudi nacionalne programe in politike, ki vsi po vrsti dosledno poudarjajo vlogo, ki jo slovenski jezik igra pri oblikovanju slovenske nacionalne in kulturne identitete, prekliče svojo namero odstranitve poklica napovedovalec (radijski, televizijski) iz seznama specializiranih poklicev v kulturi, ter s tem izpostavi in prizna pomembno vlogo, ki jo vrhunski radijski in televizijski napovedovalci opravljajo kot kulturni delavci, strokovnjaki slovenskega govornega jezika, interpreti ter člen v verigi dejavnikov, ki dvigujejo raven in rabo slovenskega jezika, pri tem igrajo. Radijski in televizijski napovedovalci, še več, vsakodnevno dokazujejo, da je slovenščina v nasprotju s prevalentnim družbenim prepričanjem polno funkcionalen svetovni jezik. Ministrstvo mora v luči vse večje prekarizacije poklica omogočiti vzpostavitev osnovnih pogojev za njihovo delovanje. Nadalje Ministrstvo pozivamo, da zagotovi komisijo, ki bo pristojna ocenjevati strokovnost in vrhunskost slovenskih radijskih in napovedovalcev pri opravljanju obeh poklicev. Menimo, da bi že zdaj poklic na svojem področju prepoznati do sedaj pristojna Komisija za avdiovizualno kulturo in Komisija za slovenski jezik.

Poklic je ključen tudi za ranljivo kategorijo slepih in slabovidnih, ki se večkrat poslužujejo njihovega dela zaradi pravilne in razumljive izgovorjave. Ukinitve poklica bi pomenila velik udarec tej skupnosti.

Hkrati je izbris poklica v izrecnem nasprotju z ostalimi z javnimi sredstvi podprtimi programi, denimo, magistrskim študijem na AGRFT, ki ponuja program Oblike govora z eksplicitnim

namenom izobraževanja (med drugimi) radijskih in televizijskih napovedovalcev, med katerimi se številni vpišejo v razvid samozaposlenih. Obstoj tega programa med mladimi dokazuje, da poklic med mladimi še vedno vzbuja zanimanje.

Za poklic prav tako obstaja Nacionalna poklicna kvalifikacija za poklic napovedovalec oz. špiker. Številni so vezani na samostojne oblike zaposlitve, saj zaradi omejitev zaposlovanja v javnem sektorju ne morejo priti do redne zaposlitve. Z ukinitvijo poklica se radijski oz. televizijski napovedovalec znajde v brezizhodnem položaju, saj noben od preostalih navedenih poklicev ne zaobjema dejavnosti. S tem bodo posamezniki prisiljeni opustiti omenjeni poklic.

Predlogi novih poklicev:

Interdisciplinarni producent

Na tak način bi razrešili problem interdisciplinarnih umetnikov, ki potrebujejo producenta za uspešno delo ter producentov, ki podobno kot umetniki v skladu z sodobnimi smernicami prečijo različna področja pi svojem delu.

Intermedijski realizator/tehnolog

Potrebujemo poznavalce tako tehničnih plati izvedbe projektov, kot same intermedijske umetnosti. Nov poklic bi združeval profil in povezovati tehnično in umetniško področje. Hkrati bi bil to poleg producenta in umetnika na področju intermedije šele tretji registrirani poklic, pri čemer je področje izjemno hitro razvijajoče in tudi mednarodno izjemno prepoznavno.

Producent na področju oblikovanja (industrijskega, grafičnega, unikatnega, tekstilnega) in arhitekture

Ta poklic je sicer v registru posredno priznan, saj so aktivnosti tovrstnih producentov tudi kriteriji za priznanje statusa samozaposlenih v kulturi za oblikovalce (industrijske, unikatne, grafične, tekstilne) in arhitekto.

Glede na to, da formalne izobrazbe producenta za področje kreativnih industrij (torej oblikovanja, arhitekture in drugih sorodnih področij) pri nas ni mogoče pridobiti, je razumljivo, da so producenti na tem področju najrazličnejših izobrazb. Vseeno pa so nepogrešljiv člen pri zagotavljanju kakovostne produkcije kulturnega pomena, obenem pa v primerjavi s sorodnimi poklici v neenakopravnem položaju.

Glede na to, da je polje kreativnih industrij vse bolj sistematično obravnava tudi MK (kreativne industrije so opredeljene v Nacionalnem programu za kulturo, vzpostavlja se projekt Center kreativnosti) bo ta poklic v prihodnosti vse bolj aktualen in potreben.

Organizator in producent kulturnih dogodkov/festivalov /filmskih festivalov

Nedavni razpisa Javnega sklada za kulturne dejavnosti mlade, ki naj bi se zaposlovali v nevladnem sektorju v kulturi izobražuje za ta poklic, ki pa nato znotraj kulturno-političnega

sistema kljub realnemu obstoju na terenu ni prepoznan. Odsotnost tega poklica je še posebej pereče na primeru festivalov, ki združujejo več različnih področij in zato delujoči producenti le stežka dokažejo delovanje zgolj na enem poklicu, saj gre v temelju za interdisciplinaren pristop.

Organizatorji / producenti filmskih vsebin, programov, retrospektiv, festivalov, delavnic ne spadamo v nobeno področje. To bi lahko rešili z eksplicitno uvedbo poklica organizator filmskih festivalov ali širših poklicev

Organizator AV ali Organizator filmskih dogodkov ali da se področju Producent AV doda možnost pridobitve naziva tudi kot organizator AV dogodkov s podobnimi kriteriji kot pri UPRIZ in GLASB.

Humanist:

Med specializiranimi poklici v kulturi, s katerimi se je moč prijaviti za status samozaposlenega v kulturi, je zelo širok nabor s kulturo posredno ali neposredno vezanih dejavnosti. Žal je bila kljub temu širokemu naboru poklicev tako v preteklih uredbah, kot v predlagani, prezrta cela skupina ustvarjalcev na področju kulture, in sicer gre za poklic HUMANIST. Menimo, da bi slednji moral biti vključen v seznam poklicev, saj humanisti premišlujejo, interpretirajo in razlagajo širše družbeno kulturno delovanje, hkrati pa pogosto posegajo tudi na ožja področja kulture kot umetnosti. Gre skratka za dejavnost, ki je širše vpeta v kulturno področje, in jo hkrati že pokrivajo nekatere kulturne institucije, kot je na primer Javna agencija za knjigo, katerih področje delovanja sta leposlovje in humanistika.

Humanistika je v različnih kategorizacijah tesno vezana na kulturo, oziroma je s strani MK v veliki meri prepoznana kot tisto področje, ki spada v kulturni resor. Tudi znotraj poklicev, s katerimi se je moč prijaviti za pridobitev statusa samozaposlen v kulturi so takšni, ki so vezani na humanistiko. Tako lahko komparativist postane kritik, prav tako umetnostni zgodovinar, ki je lahko tudi kustos ali kurator, muzikolog lahko postane aranžer glasbe ipd. Spet drugi poklici, kot so npr. filozof, antropolog in kulturolog, se med samozaposlene v kulturi ne morejo vpisati, ne da bi ob tem znatneje prilagodili svojo dejavnost. Slednje ni dobro ne za ustvarjalce, saj ne morejo opravljati poklica, za katerega so šolani, ne za državo, ki ne prepozna lastnih kadrov in s tem zanemarja celo za družbo relevantno področje.

Zato menimo, da bi se v seznam poklicev s področja kulture moralo dodati tudi poklic HUMANIST. Četudi bi lahko predvideli posamezne specializirane poklice, pa menimo, da je širša opredelitev primernejša. Najprej zaradi dejstva, da so znotraj humanistike področja delovanja pogosto precej nezamejena, odprta in naravnana k povezovanju. Nadalje nas k dejstvu, da je široka opredelitev boljša od več ožje zamejenih poklicev, napeljuje tudi trenutni predlog uredbe, ki veliko poklicev združuje (na primer pisatelje, pesnike ter dramatike v poklic Književnik). In še, humanisti bi za svoje multidisciplinarno delo v celoti pogosto že lahko pridobili status samozaposlenega, a bi ga morali razdrobiti na posamični dele, ki ustrezajo definicijam v seznam umeščenih poklicev, zaradi česar pogosto ne bi dosegli ustreznega obsega, s čimer bi bila kumulativna vrednost njihovega dela prezrta. Mnenja smo, da bi tudi Uredba o samozaposlenih morala odražati stanje v družbi, kjer stroga področna specializiranost že dolgo ni pravilo.

Nadalje, ko govorimo o humanistu, ne govorimo o strogo strokovnem delovanju na področju humanistike, saj kot pri drugih poklicih, slednje spada pod izobraževalni resor. Ko govorimo o humanistih v kulturi, predpostavljamo aplikativnega humanista, torej tistega, ki reflektira dnevna družbena dogajanja, ki se odziva na aktualne spremembe, ali ki obravnava posamezne humanistične tematike ter jih (posredno ali neposredno) prezentira oziroma posreduje širši javnosti. Pri tem imamo v mislih besedila in prispevke, ki se jih pogosto označuje kot kolumne, eseje, problemska razmišljanja itd., in ki jim je skupno reflektiranje širše družbene realnosti na publiko dojemljiv način. Taka besedila so redno objavljana mdr. na Radiu Študent, v reviji Razpotja, v Delovi Sobotni prilogi, Dnevnikovem Objektivu, reviji Mladina, na RTV Slovenija itn. Nadalje imamo v mislih tudi humaniste, ki kot strokovni sodelavci soustvarjajo umetniška dela. In nenazadnje imamo v mislih tudi avtorje obširnih humanističnih del, ki niso v rednem delovnem razmerju, hkrati pa njihovega dela ne moremo označiti za leposlovje.

Iz vseh naštetih razlogov predlagamo, da se v seznam specializiranih poklicev na področju kulture vključi tudi poklic HUMANIST. Najustreznejša strokovna komisija na Ministrstvu za kulturo za pokrivanje področja humanistike bi bila po našem mnenju Komisija za knjigo.

Menimo, da bi bil primeren minimalni obseg za poklic humanist v petih letih najmanj 30 humanističnih besedil v obsegu 3000 znakov vsaka, ali najmanj 10 daljših humanističnih besedil v obsegu vsaj 10000 znakov vsaka, ali ena samostojna knjiga s področja humanistike, objavljena v referenčni založbi. Pri kakovosti predlagamo kriterije: odzivi strokovne javnosti (odmevnost izvedbe/opravljenega dela - referenčne medijske objave, npr. publicistične ocene, strokovne kritike...) ali priporočila stanovskih društev ali stroke; izkazana strokovnost delovnih referenc in referenčnost izdajatelja tiskanih, digitalnih ali elektronskih medijev in profesionalni prispevek na področju ter pomen dela za razvoj in uveljavitev poklica.

Filmski poklici:

Na filmskem področju manjkajo poklici mojster scenske tehnike, tajnik režije in mojster obdelave slike (sem spadajo koloristi, vfx compositorji, 3D animatorji, v kolikor niso zajeti v poklic animator; ime poklica lahko zajame tudi vse sorodne poklice, ki se pojavljajo ali se bodo še pojavili vzporedno z novimi tehnologijami). Ker so ti poklici za slovensko kinematografijo nepogrešljivi, predlagamo, da se jim omogoči vpis v razvid.

Dopolnitev poklica režiser s poklicem asistent režiser:

Predlagamo, da se pri poklicu režiser pod rubriko »minimalni obseg na petletni ravni« vpiše še »asistent režiser – najmanj 6 javno predvajanih avdiovizualnih del, pri čemer 1 celovečerni film šteje za 2 kratkometražna filma«.

Dopolnitev drugih filmskih poklicev:

Predlagamo tudi dopolnitev poklicev scenograf, kostumograf, oblikovalec maske, producent, oblikovalec tona, montažer in snemalec na podoben način, in sicer s poklici »asistent scenograf«, »rekviziter«, »vodja gradnje«, »patiner«, »asistent kostumograf«, »garderober«,

»asistent masker«, »oblikovalec protetike«, »frizer«, »lasuljar« »asistent produkcije«, »mikroman«, »asistent montažer« in »asistent kamere«.

